

آسیب‌شناسی سیاست‌گذاری عمومی در حوزه توریسم روستایی مطالعه موردی استان لرستان

تاریخ دریافت: ۹۷/۱۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۲۵

کد مقاله: ۵۶۴۲۸

نظام جوانمردی^۱

چکیده

با توجه به مشکلات موجود در روستاها نظیر بیکاری، بهره‌وری پایین در بخش کشاورزی و بهره‌برداری بیش از حد از منابع طبیعی و در نتیجه تخریب این منابع و نبود امکانات و سرمایه‌ی کافی برای توسعه، توجه به یکی از راه‌های اقتصادی نظیر توریسم روستایی ضروری به نظر می‌رسد. گردشگری روستایی به عنوان زیر مجموعه‌ی صنعت توریسم با ایجاد اشتغال و حفظ محیط زیست طبیعی و بهینه‌سازی بهره‌برداری از زمین به توسعه‌ی روستایی کمک می‌کند. لذا هدف از این تحقیق شناسایی موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان می‌باشد. این تحقیق از لحاظ میزان نظارت و درجه کنترل، میدانی و از نظر روش دستیابی به حقایق و داده پردازی از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری این تحقیق، شامل کلیه کارشناسان اداره‌ی کل میراث فرهنگی و گردشگری استان لرستان با تعداد ۱۰۰ نفر می‌باشد. لذا در این پژوهش به دلیل پایین بودن تعداد افراد جامعه از روش سرشماری استفاده شد. بنابراین حجم نمونه را همان تعداد (۱۰۰ نفر) تشکیل دادند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد و محقق ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه از طریق پانل متخصصان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ (۰/۸۷۲) مورد تأیید قرار گرفت و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss 19 انجام گرفت. در این تحلیل پنج عامل با مقادیر ویژه بالاتر از ۱ استخراج شدند که در مجموع ۶۰/۶۹۷ درصد از واریانس کل عامل‌ها را تبیین می‌کردند. عامل مربوط به سیاست‌های حمایتی دولت است. عامل دوم مربوط به موانع اطلاع رسانی است. عامل سوم موانع زیرساختی و عامل چهارم موانع طبیعی می‌باشد. موانع فرهنگی نیز به عنوان عامل پنجم شناخته شد که به عنوان آخرین عامل با مقدار ویژه ۲/۷۳۷ کمترین میزان از واریانس کل (۷/۸۸ درصد) را تبیین کرده است.

واژگان کلیدی: توریسم، توسعه توریسم، موانع توریسم، استان لرستان

صنعت گردشگری در جهان توسعه فراوانی یافته است و بسیاری از کشورها از این راه توانسته‌اند وضعیت خود را بهبود ببخشند و از مشکلاتی مانند بیکاری، پایین بودن سطح درآمد سرانه و کمبود درآمد ارزی خویش بکاهند. صنعت جهانگردی بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنعت در دنیا به حساب می‌آید. بسیاری از کشورها این صنعت پویا را منبع اصلی درآمد، اشتغال‌زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه زیرساخت‌ها می‌دانند. صنعت گردشگری امروزه به قدری در توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها اهمیت دارد که اقتصاددانان آن را صادرات نامرئی نیز می‌نامند. یکی از انواع گردشگری که روز به روز طرفداران بیشتری پیدا می‌کند، گردشگری روستایی است و به نظر می‌رسد روستاها در آینده به یکی از مهم‌ترین مقاصد گردشگران تبدیل شوند. توریسم روستایی یکی از عوامل مقدم در توسعه گردشگری در کشورهای صنعتی است. چرا که علاقمندی برای حضور در مناطق روستایی با پتانسیل‌های بالای طبیعی و فرهنگی افزایش یافته و افزایش جاذبه‌های زندگی شهری، ارزش زندگی در مناطق روستایی را تحت الشعاع قرار داده است. از این رو توریسم روستایی ابزاری مناسب برای احیای نواحی روستایی می‌باشد و به عنوان یک محرک برای توسعه‌ی ساختارهایی که در رشد فعالیت‌های اقتصادی در نواحی روستایی شرکت دارند، عمل می‌کند (پاپ زن و همکاران، ۱۳۸۹).

برای کشورهای در حال توسعه از جمله ایران که با معضلاتی چون نرخ بیکاری بالا، محدودیت منابع ارزی، اقتصاد تک محصولی، مهاجرت و افزایش حاشیه نشینی در شهرها مواجه هستند (تودارو، ۱۳۸۲). توجه به صنعت توریسم یکی از راه‌هاست، چرا که گردشگری روستایی می‌تواند شیوه‌ی ارزشمندی برای سود بردن از زمین‌های کشاورزی باشد، که اگر برای آن برنامه‌ریزی شود و به خوبی اداره گردد، نمایانگر کیفیت بالای اقتصادی و اجتماعی مناطق کشاورزی خواهد بود. ایران از نظر منابع طبیعی جزء ۱۰ کشور برتر دنیا می‌باشد که می‌تواند از اثرات حاصل از گردشگری، بخصوص گردشگری روستایی در کاهش مشکلات بیکاری و درآمد اقتصادی بهره‌مند شود (آزادی، ۱۳۹۱)، اما با توجه به آمارهای موجود از این فرصت بهره کافی برده نشده است. از جمله؛ استان لرستان با برخورداری از جاذبه‌های طبیعی فراوانی که دارد یکی از قطب‌های گردشگری ایران به حساب می‌آید، لرستان از نظر توانمندی‌های گردشگری، سرزمینی است چهارفصل، با تمدنی کهن و چند هزار ساله، با بیش از پنج هزار روستا و دوهزار اثر، سرشار از جاذبه‌های متنوع و منحصر به فرد تاریخی، مذهبی، فرهنگی و طبیعی در سطح بین‌المللی، ملی و منطقه‌ای است. استان لرستان در غرب کشور واقع شده است. اما با توجه به مسائل بیان شده و با توجه به متغیرهایی چون آب و هوا، موقعیت جغرافیایی و با تمام توان‌هایی که این استان از نظر جذب گردشگر در خود دارد، آن‌طور که باید و شاید حتی در مقایسه با استان‌های هم‌جوار نتوانسته است به جذب گردشگر بپردازد. بنابراین سؤالات مطرح می‌شود که:

- چرا استان لرستان به ویژه روستاهای آن نتوانسته جایگاه واقعی خود را در جذب توریست به دست آورد؟

- با وجود پتانسیل‌های فراوان، موانع توسعه توریسم روستایی در لرستان چه عواملی می‌باشند؟

لذا هدف از این تحقیق شناسایی موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان می‌باشد. رضوانی (۱۳۸۲) در مطالعه‌ای در شمال تهران به این نتیجه رسید که گسترش گردشگری به صورت خودجوش و فاقد نظارت و برنامه‌ریزی بوده است. لذا پیامدهای نامطلوبی مانند مهاجرت همراه با کاهش جمعیت دایمی روستاها، بروز تضاد و دوگانگی اجتماعی بین جامعه میزبان و مهمان، تغییر کاربری اراضی و باغات به خانه‌های دوم، رکود فعالیت‌های کشاورزی و دامداری، آلودگی آب رودخانه‌ی جاجرود و سد لتیان، زباله‌ریزی و تخلیه فاضلاب را در پی داشته است. مدهوشی و ناصرپور (۱۳۸۲) تعدد مراکز تصمیم‌گیری، ضعف بازاریابی، ضعف امکانات زیربنایی و خدمات گردشگری و فقدان فرهنگ پذیرش گردشگر را عامل مؤثر توسعه نیافتگی گردشگری لرستان معرفی کرده‌اند. جنگ چی کاشانی (۱۳۸۳) اظهار می‌دارد، اگر منطقه‌ای از نظر جاذبه غنی باشد ولی از لحاظ امکانات رفاهی مورد توجه قرار نگیرد در پذیرش گردشگر با شکست مواجه می‌شود.

موسایی (۱۳۸۳) بیان می‌دارد که متغیر احساس نا امنی عامل اصلی در عدم جذب گردشگر است. وی معتقد است که احساس امنیت، مسأله عاطفی، فرهنگی است و با انتقال مناسب آگاهی‌های واقعی در مورد ایران و دادن آموزش لازم به شهروندان و نیز گسترش فعالیت‌های فرهنگی، می‌توان احساس امنیت را ایجاد کرد و به ده‌ها میلیارد دلار درآمد ارزی دست یافت. فیض‌الهی در سال ۱۳۸۳ در پژوهشی به توان‌های توسعه توریسم روستایی در دهستان‌های شهرستان مشکین شهر پرداخته و بیان می‌دارد که با وجود توان‌ها و پتانسیل‌های توریستی در دهستان‌های مورد مطالعه، موانع زیادی برای پیشرفت صنعت گردشگری در دهستان‌های مورد مطالعه وجود دارد که نگارنده مشکلات زیربنایی، اجتماعی، مدیریتی و ساماندهی را مورد مطالعه قرار داده است که بیشتر از تنگناهای اقامتی، ارتباطی و ساماندهی ناشی می‌شود (فیض‌الهی، ۱۳۸۳).

یآوری و طغیانی (۱۳۸۴) موانع و مشکلات صنعت گردشگری در ایران را بررسی نموده که وضعیت گردشگری در نواحی روستایی را نیز در بر می‌گیرد. آن‌ها به نارسایی‌های صنعت حمل و نقل به عنوان مهم‌ترین زیربنای گردشگری اشاره کرده و بر این باورند که کمبودهای آن مخصوصاً در کیفیت عرضه اثرگذار است. همچنین باید توجه داشت که گردشگری به دلیل ضعف‌ها در بخش خدمات و موانع متعدد فرهنگی قابل رقابت با کشورهای پیشگام در عرصه گردشگری نمی‌باشد. بر اساس یافته‌های پژوهش

صادقی (۱۳۸۴)، برای گسترش گردشگری در غرب کشور باید فرهنگ‌سازی شود و تبلیغات بسیاری صورت گیرد تا با برنامه‌ریزی مناسب منافع فراوانی نصیب جوامع روستایی گردد و همچنین به توسعه‌ی روستایی کمک شود.

معمدی مهر (۱۳۸۵) قابلیت‌های گردشگری شهرستان انزلی را بررسی کرده و نشان می‌دهد که علی‌رغم قابلیت‌های بالای گردشگری در مناطق روستایی شهرستان، کمتر به آن توجه شده که برای بهره‌برداری بهتر آن نیازمند مدیریت برنامه‌ریزی از پایین به بالا می‌باشد. رضائی و رحمانی (۱۳۸۶) در تحقیقی با ارائه راهکارهای مناسب برای برنامه‌ریزی صنعت توریسم در روستاهای ساحلی شهرستان نور به این نتیجه دست یافتند که نقاط قوت این منطقه برای توسعه توریسم شامل: ۱. مستعد بودن و آماده بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری ۲. وجود اقامتگاه‌های مناسب گردشگر ۳- وجود وضعیت بالای آگاهی و سواد ۴- وجود آداب و رسوم، فرهنگ محلی و سنتی ۵- بالابودن سطح آگاهی و فرهنگ عمومی مردم ۶- وجود مراکز علمی و تخصصی و دانشگاهی ۷- وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد ۸- وجود مراکز اکوتوریستی ممتاز در سطح منطقه ۹- وجود ارتفاعات و قله مرتفع جهت انجام ورزش ۱۰- وجود رودخانه‌ها و چشمه‌ها، می‌باشند. شهیدی و همکاران (۱۳۸۷) بیان نموده‌اند که برخورداری روستاهای ایران از جاذبه‌های طبیعی، منابع و پتانسیل‌های اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی، التزام در توسعه توریسم روستایی به شمار می‌رود.

پیرمحمدی و همکاران (۱۳۸۷) با ارزیابی توان زیست محیطی متناسب با رویکرد طبیعت گردی (اکوتوریسم) در جنگل‌های زاگرس به این نتیجه دست یافتند که ارتفاع از سطح دریا، کاربری اراضی و تقاضای تفریحی، عوامل کلیدی در ارزیابی توان زیست محیطی منطقه مورد مطالعه می‌باشند. پژوهش مردانیان و کرمانی (۱۳۸۸) تحت عنوان بررسی گردشگری روستایی در جهان: درس‌هایی برای ایرانیان نشان داد که به دلیل مدیریت ضعیف و برنامه‌ریزی نادرست مسئولان به توریسم توجه چندانی نشده و توریست‌ها از نظر مردم روستا افرادی غریبه‌اند که با آداب و رسوم و فرهنگ روستاییان کاملاً بیگانه‌اند.

عبدالمنافی و ازکیا (۱۳۹۰) به این نتیجه دست یافتند که توسعه صنعت گردشگری نیاز به پیش‌شرط‌هایی در حوزه‌های مختلف دارد که از جمله این موارد می‌توان به آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگر و گردشگری از طریق توسعه نهادها و سازمان‌های مرتبط، توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های طبیعی و تاریخی در منطقه اشاره نمود. نتایج پژوهش لیمو (۲۰۰۶) تحت عنوان «توریسم در نواحی روستایی ایالت کداه مالزی» نشان می‌دهد که این پژوهش به برنامه‌ریزی‌های ناحیه‌ای اولیه و یک برنامه درونی تأکید می‌کند و نظرات مخاطبان آژانس‌های برنامه‌ریزی در رابطه با از بین بردن موانع توسعه توریسم مد نظر قرار گرفته است و از سوی دیگر وجود مباحث غیرحرفه‌ای باعث عدم توجه به جاذبه‌های محلی و بی‌میلی نسبت به ادغام نظریه‌های مدرن و سنتی شده است و عدم توجه به به عدم یکسانی فرهنگی و اخلاقی مهمانان، میزبانان یکی از این دسته‌هاست.

شارپلی (۲۰۰۶) در پژوهشی تحت عنوان " توریسم روستایی و چالش‌های متنوع توریسم روستایی" مطالعه موردی قبرس" با بیان تعاریف و مزایای گردشگری روستایی و همچنین مشکلات آن نشان می‌دهد که علی‌رغم هزینه‌های بالا در این مورد به علت عدم مهارت و تخصص کارگزاران توریسم روستایی، با تقاضا از سوی گردشگران روستایی مواجه هستیم. نتایج تحقیق کاوولی (۲۰۰۷) تحت عنوان «کاربردها و مفاهیم جامع در توریسم روستایی» نشان می‌دهد که جهت ارزیابی ارزش افزوده محلی در رابطه با توریسم مدل مناسبی ترسیم شود و ذی‌نفعان مربوط را نیز شناسایی کنیم و از این طریق به توسعه روستایی دست پیدا خواهیم کرد. ضرابی و رخشانی (۲۰۰۸) نقاط اکوتوریستی شهر اصفهان را سطح بندی نموده و لزوم بهره‌گیری از توانمندی‌های فضایی آن را برای رونق اکوتوریسم شهری ضروری دانسته‌اند.

چنانچه از مطالعات صورت گرفته در مورد گردشگری در ایران برمی‌آید متأسفانه علی‌رغم توجه به گردشگری در برنامه‌های پنج ساله و سند چشم‌انداز توسعه کشور، به مثابه یکی از مهم‌ترین عوامل اشتغال‌زایی- این فعالیت عظیم جهانی - با نوعی رکود و وقفه در کشور روبروست و هنوز در برنامه‌ریزی گردشگری جایگاه خود را در برنامه‌ریزی عمران و توسعه پیدا نکرده است. این کمبود در مقیاس ملی در تمام عرصه‌های سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت نیز به چشم می‌خورد. از آنجایی که لرستان دارای تاریخی متمدن و پر افتخار است که کمتر کسی از آن سخن به میان می‌آورد، زادگاه تمدنی پنجاه هزار ساله است. که به دست فراموشی سپرده شده است. اما با این وجود هیچ تحقیق جدی درباره گردشگری در این استان و یا روستاهای آن انجام نگرفته است. لذا این تحقیق با هدف شناسایی موانع توسعه توریسم در استان لرستان انجام شده است.

۲- روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ میزان نظارت و درجه کنترل، میدانی و از نظر روش دستیابی به حقایق و داده پردازی از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی- پیمایشی است. جامعه آماری این تحقیق، شامل کلیه کارشناسان اداره‌ی کل میراث فرهنگی و گردشگری استان لرستان با تعداد ۱۰۰ نفر می‌باشد. لذا در این پژوهش به دلیل پایین بودن تعداد افراد جامعه از

روش سرشماری استفاده شد. بنابراین حجم نمونه را همان تعداد (۱۰۰ نفر) تشکیل دادند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استاندارد و محقق ساخته استفاده شد. روایی پرسشنامه از طریق پانل متخصصان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ (۰/۸۷۲) مورد تأیید قرار گرفت و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار spss 19 انجام گرفت.

۳- یافته‌های تحقیق

۳-۱- ویژگی‌های فردی، حرفه‌ای و اقتصادی پاسخگویان

در این تحقیق اکثریت افراد مورد مطالعه با جمعیت ۶۱ نفر (۶۱ درصد) مرد بودند. بر اساس یافته‌های به دست آمده میانگین سنی نمونه‌ی مورد مطالعه ۴۱/۳۱۸ سال می باشد که جوان ترین آن‌ها ۳۳ سال و مسن‌ترین آن‌ها ۵۲ سال سن دارد. نتایج توزیع فراوانی مربوط به وضعیت تأهل نمونه‌ی مورد مطالعه حاکی از آن است که بیشترین افراد مورد مطالعه این تحقیق را افراد متأهل با فراوانی ۸۳ نفر (۸۳ درصد) تشکیل داده است. اکثر افراد مورد مطالعه در این تحقیق (۶۷ نفر، ۶۷ درصد) دارای مدرک تحصیلی کارشناسی می‌باشند. در حالی که ۲۵ درصد در سطح کارشناسی ارشد تحصیلات دارند. بر اساس یافته‌های به دست آمده اکثریت افراد مورد مطالعه در این تحقیق (۷۲ نفر، ۷۲ درصد) در پست سازمانی کارمند مشغول به فعالیت هستند. میانگین سابقه‌ی خدمت نمونه مورد مطالعه ۱۶/۹۹ سال می باشد که بیشترین آن‌ها (۴۸ درصد) بین ۱۴ تا ۲۰ سال سابقه‌ی اشتغال به کار دارند.

۳-۲- رتبه بندی موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان از نظر کارشناسان

رتبه بندی موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان، در جدول (۱) ارائه شده است. بر اساس این جدول عدم سرمایه-گذاری لازم برای توسعه مناطق گردشگری با کمترین ضریب تغییرات (۰/۳۸۳) در رتبه اول، عدم برخورداری از تسهیلات و امکانات حمایتی با ضریب تغییرات (۰/۳۸۴) در رتبه دوم، عدم حمایت دولت برای احیا و بازسازی مناطق تاریخی با ضریب تغییرات (۰/۳۹۳) در رتبه سوم، نبود زیرساخت‌های لازم در مناطق گردشگری با ضریب تغییرات (۰/۳۹۶) در رتبه چهارم و کمبود بودجه برای حفظ و احیا مناطق طبیعی گردشگری با ضریب تغییرات (۰/۴۰۱) در رتبه پنجم قرار دارند. به عبارتی این پنج گویه از مهم‌ترین موانع توسعه توریسم در استان لرستان می‌باشند. گویه‌هایی همچون فصلی بودن جاذبه‌های طبیعی، ناهماهنگی بین سازمان‌های مربوطه، نبود تسهیلات کافی برای تبلیغات مناسب گردشگری، عدم بهره برداری صحیح از جاذبه‌های طبیعی و نبود امکانات برای حفظ آثار تاریخی در رتبه های ۶ تا ۱۰ قرار دارند. به عبارتی این گویه‌ها از مهم‌ترین موانع توسعه توریسم در استان لرستان می باشند که در درجات بعدی اهمیت قرار دارند.

جدول (۱): رتبه بندی موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان از نظر کارشناسان (n=۱۰۰)

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	گویه
۱	۰/۳۸۳	۱/۰۶۹	۲/۷۸۸	عدم سرمایه‌گذاری لازم برای توسعه مناطق گردشگری
۲	۰/۳۸۴	۱/۱۵۸	۳/۰۰۸	عدم برخورداری از تسهیلات و امکانات حمایتی
۳	۰/۳۹۳	۱/۱۶۰	۲/۹۴۹	عدم حمایت دولت برای احیا و بازسازی مناطق تاریخی
۴	۰/۳۹۶	۱/۰۰۱	۲/۵۲۵	نبود زیرساخت‌های لازم در مناطق گردشگری
۵	۰/۴۰۱	۱/۲۱۲	۳/۰۱۶	کمبود بودجه برای حفظ و احیا مناطق طبیعی گردشگری
۶	۰/۴۱	۱/۲۳۶	۳/۰۰۸	فصلی بودن جاذبه های طبیعی
۷	۰/۴۱۷	۱/۱۵۷	۲/۷۷۱	ناهماهنگی بین سازمان‌های مربوطه
۸	۰/۴۱۹	۱/۰۸۷	۲/۵۹۳	نبود تسهیلات کافی برای تبلیغات مناسب گردشگری
۹	۰/۴۲	۱/۳۲۲	۳/۱۴۴	عدم بهره برداری صحیح از جاذبه‌های طبیعی
۱۰	۰/۴۲۱	۱/۲۲۶	۲/۹۰۶	نبود امکانات برای حفظ آثار تاریخی
۱۱	۰/۴۲۷	۱/۳۱۴	۳/۰۷۶	ناشناخته ماندن مناطق گردشگری
۱۲	۰/۴۲۹	۱/۰۴۱	۲/۴۲۳	عدم برخورداری از امکانات رفاهی (آب آشامیدنی سالم، سرویس بهداشتی و...)
۱۳	۰/۴۳۰	۱/۳۰۳	۳//۰۲۵	صعب العبور بودن راه‌های مناطق تفریحی
۱۴	۰/۴۳۱	۱/۱۷۰	۲/۷۱۱	اطلاع‌رسانی نامناسب در رابطه با جاذبه‌های گردشگری استان
۱۵	۰/۴۳۷	۱/۳۵۲	۳/۰۹۳	تخریب مناطق تاریخی توسط مردم محلی
۱۵	۰/۴۳۷	۱/۱۴۶	۲/۶۱۸	آلودگی زیست محیطی مناطق گردشگری و بدمنظر شدن این مناطق

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین رتبه‌ای	گویه
۱۶	۰/۴۳۸	۱/۱۱۴	۲/۵۴۲	عدم برخورداری از امکانات مناسب برای اسکان گردشگران
۱۷	۰/۴۴	۱/۱۵۴	۲/۶۱۸	پایین بودن ارتباط مسئولین با مناطق گردشگری
۱۸	۰/۴۴۴	۱/۰۹۱۱	۲/۴۵۷	نبود نقشه ها و تابلوهای معرفی مکان‌های گردشگری در استان
۱۹	۰/۴۴۹	۱/۱۳۰	۰/۵۱۶	نبود امکانات بهداشتی و پزشکی در تفرجگاه‌ها
۲۰	۰/۴۵	۱/۲۷۱	۲/۸۲	نبود راهنمای تورهای گردشگری
۲۱	۰/۴۵۲	۱/۳۸۸	۳/۰۶۷	یافت سنتی مناطق گردشگری
۲۲	۰/۴۵۴	۱/۳۷۷	۳/۰۳۳	بدی آب و هوای منطقه
۲۳	۰/۴۵۶	۱/۱۲۲	۲/۴۵۷	زبان مردم محلی
۲۴	۰/۴۷۳	۱/۰۷۵	۲/۲۷۱	فرهنگ بومی مردم
۲۵	۰/۴۷۴	۱/۴۰۴	۲/۹۵۷	نبود جاذبه‌های طبیعی در سطح استان
۲۶	۰/۴۷۸	۱/۰۴۲	۲/۱۷۸	عدم برخورداری از جاذبه های تاریخی و باستانی

مقیاس رتبه ها: هیچ=۱ کم=۲ متوسط=۳ زیاد=۴ خیلی زیاد=۵

۳-۳- تحلیل عاملی

شناسایی موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان، مورد بعدی تحلیل‌های آماری بود که برای این منظور از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد.

برای تعیین مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی از ضریب KMO و آزمون بارتلت استفاده شد. مقدار KMO برابر ۰/۷۵۶ بود. همچنین مقدار آماره بارتلت برابر ۱۶۷۲/۰۲۱ و $P=۰/۰۰۰$ بود. در نتیجه مشخص شد که داده‌ها برای تحلیل عاملی مناسب هستند. در این تحلیل پنج عامل با مقادیر ویژه بالاتر از ۱ استخراج شدند که در مجموع ۶۰/۶۹۷ درصد از واریانس کل عامل‌ها را تبیین می‌کردند و ۳۹/۳ درصد باقیمانده مربوط به عواملی بود که در تحلیل شناسایی نشده بودند. بنابراین، نزدیک به دو سوم از موانع توسعه توریسم در استان لرستان از طریق تحلیل عاملی شناسایی شدند. مقدار باقیمانده به عواملی مربوط می‌شود که از کنترل محقق در این تحقیق خارج بوده‌اند. با توجه به مقدار ویژه در جدول (۲) عامل اول با مقدار ویژه ۷/۴۳ بیشترین سهم (۱۹/۷۴۱ درصد) و عامل پنجم با مقدار ویژه ۲/۷۳۷ کمترین سهم (۷/۸۸ درصد) را در تبیین واریانس کل داشتند.

جدول (۲): تعداد عامل‌های استخراج شده و سهم هر یک از آن‌ها از تبیین واریانس

شماره عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد واریانس تجمعی
۱	۷/۴۳	۱۹/۷۴۱	۱۹/۷۴۱
۲	۴/۵۶۶	۱۲/۶۸۳	۳۲/۴۲۴
۳	۴/۴۱۵	۱۲/۲۶۳	۴۴/۶۸۷
۴	۲/۹۲۷	۸/۱۳	۵۲/۸۱۷
۵	۲/۷۳۷	۷/۸۸	۶۰/۶۹۷

مقدار ویژه عامل (۱) از تمامی عوامل دیگر بیشتر است (۷/۴۳) که در مجموع ۱۹/۷۴۱ درصد از واریانس کل را به خود اختصاص داده است که مربوط به سیاست‌های حمایتی دولت است. عامل دوم مربوط به موانع اطلاع‌رسانی است. عامل سوم موانع زیرساختی و عامل چهارم موانع طبیعی می‌باشد. موانع فرهنگی نیز به عنوان عامل پنجم شناخته شد که به عنوان آخرین عامل با مقدار ویژه ۲/۷۳۷ کمترین میزان از واریانس کل (۷/۸۸ درصد) را تبیین کرده است.

جدول (۳): (عامل‌ها) موانع توسعه توریسم روستایی در استان لرستان

عامل	گویه‌های هر عامل	بار عاملی
(۱) سیاست‌های حمایتی دولت	عدم برخورداری از تسهیلات و امکانات حمایتی	۰/۶۱۷
	ناهماهنگی بین سازمان‌های مربوطه	۰/۶۱۳
	عدم حمایت دولت برای احیا و بازسازی مناطق تاریخی	۰/۵۴۷
	پایین بودن ارتباط مسئولین با مناطق گردشگری	۰/۵۰۸

عامل	گویه‌های هر عامل	بار عاملی
(۲) موانع اطلاع رسانی	کمبود بودجه برای حفظ و احیا مناطق طبیعی گردشگری	۰/۴۲۸
	عدم سرمایه‌گذاری لازم برای توسعه مناطق گردشگری	۰/۵۵۹
	نبود امکانات برای حفظ آثار تاریخی	۰/۶۶۹
	اطلاع‌رسانی نامناسب در رابطه با جاذبه‌های گردشگری استان	۰/۶۳۴
	پایین بودن ارتباط مسئولین با مناطق گردشگری	۰/۵۵۱
	نبود تسهیلات کافی برای تبلیغات مناسب گردشگری	۰/۵۶۶
	ناشناخته ماندن مناطق گردشگری	۰/۶۵۳
	نبود راهنمای تورهای گردشگری	۰/۶۶۱
	نبود نقشه‌ها و تابلوهای معرفی مکان‌های گردشگری در استان	۰/۵۲۰
	عدم برخورداری از امکانات رفاهی (آب آشامیدنی سالم، سرویس بهداشتی و...)	۰/۵۱۴
(۳) موانع زیرساختی	عدم برخورداری از امکانات مناسب برای اسکان گردشگران	۰/۴۸۹
	نبود زیرساخت‌های لازم در مناطق گردشگری	۰/۴۲۵
	نبود امکانات بهداشتی و پزشکی در تفرجگاه‌ها	۰/۴۱۱
	نبود جاذبه‌های طبیعی در سطح استان	۰/۵۱۷
(۴) موانع طبیعی	عدم برخورداری از جاذبه‌های تاریخی و باستانی	۰/۴۶۲
	بدی آب و هوای منطقه	۰/۳۸۵
	فصلی بودن جاذبه‌های طبیعی	۰/۳۶۶
	فرهنگ بومی مردم	۰/۴۰۵
(۵) موانع فرهنگی	زبان مردم محلی	۰/۳۹۱
	تخریب مناطق تاریخی توسط مردم محلی	۰/۳۸۰
	آلودگی زیست محیطی مناطق گردشگری و بدمنظر شدن این مناطق	۰/۳۱۴

بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهاد

همان‌طور که از نتایج پیداست مهم‌ترین و اولین مانع توسعه توریسم در استان لرستان مربوط به سیاست‌های حمایتی دولت است. نتایج مطالعه مدهوشی و ناصرپور (۱۳۸۲) نیز این یافته را تأیید می‌کند. دومین مانع توسعه صنعت توریسم در استان لرستان مربوط به موانع اطلاع‌رسانی است. همسو با نتایج این مطالعه، عبدالمنافی و ازکیا (۱۳۹۰) به این نتیجه دست یافتند که توسعه صنعت گردشگری نیاز به پیش‌شرط‌هایی در حوزه‌های مختلف دارد که از جمله این موارد می‌توان به آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگر و گردشگری از طریق توسعه نهادها و سازمان‌های مرتبط، توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های طبیعی و تاریخی در منطقه اشاره نمود.

مطابق نتایج تحلیل عاملی سومین مانع، موانع زیرساختی است. این نتیجه با نتایج مطالعه فیض‌الهی (۱۳۸۳) و جنگ چی کاشانی (۱۳۸۳) همسو می‌باشد. همچنین باوری و طغیانی (۱۳۸۴) موانع و مشکلات صنعت گردشگری در ایران را بررسی نموده که وضعیت گردشگری در نواحی روستایی را نیز در بر می‌گیرد. آن‌ها به نارسایی‌های صنعت حمل و نقل به عنوان مهم‌ترین زیربنای گردشگری اشاره کرده و بر این باورند که کمبودهای آن مخصوصاً در کیفیت عرضه اثرگذار است. از دیگر موانع توسعه توریسم در استان لرستان موانع طبیعی و موانع فرهنگی بود که نتایج مطالعه فیض‌الهی (۱۳۸۴) و باوری و طغیانی (۱۳۸۴) نیز این یافته را تأیید می‌کند.

با توجه به اینکه مهم‌ترین مانع توسعه توریسم در استان لرستان مربوط به سیاست‌های حمایتی دولت است لذا به منظور توسعه برنامه‌های گردشگری در این استان توصیه می‌شود که بخشی از تصدی‌گری و اجرایی‌بخش دولتی به بخش خصوصی و روستاییان واگذار شود.

– همچنین فراهم ساختن تسهیلات بانکی و اعطاء وام‌های کم‌بهره به بخش خصوصی و روستاییان.

– خارج ساختن عملیات اداری سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و روستاییان از روندهای مرسوم و گسترده اداری و به راه انداختن کار آنها در کم‌ترین فاصله زمانی.

– با توجه به اینکه موانع مربوط به اطلاع‌رسانی دومین عامل بود لذا برای اجرای برنامه‌های توسعه گردشگری در استان لرستان لازم است که به کلیه بخش‌ها و دستگاه‌های اجرایی مرتبط با اجرای طرح‌ها، اطلاعات لازم داده شده و اطلاع‌رسانی‌هایی نیز در سطح منطقه صورت گیرد.

- نصب تابلوهای حاوی خلاصه اطلاعات در مسیرهای دسترسی به ایستگاه‌های اکوتوریستی.
- تشکیل گروه راهنمایان اکوتوریسم با همکاری سازمان‌های دولتی.
- سرمایه‌گذاری در زمینه تبلیغات، تهیه بروشورها و تدوین کتابچه‌های تخصصی برای بازاریابی.
- ایجاد مراکز فرهنگی در روستاها و اجرا و تهیه برنامه‌هایی برای بالابردن سطح آگاهی از گردشگری و گردشگران.
- ایجاد زیرساخت‌های مناسب و احداث تأسیسات و امکانات لازم جهت حفظ آثار، سنن و فرهنگ محلی صورت پذیرد.
- سرمایه‌گذاری در جهت تأمین امکانات و ایجاد زیرساخت‌های رفاهی برای طبیعت گردان.

منابع

۱. پاپ زن، ع؛ قبادی، پ، زرافشانی، ک؛ گراوندی، ش. (۱۳۸۹). مشکلات و محدودیت‌های گردشگری روستایی با استفاده از نظریه بنیانی مطالعه موردی: روستای حریر، استان کرمانشاه. *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، دوره ۱، شماره ۳.
۲. پیرمحمدی، ز؛ فقهی، ج؛ زاهدی امیری، ق؛ شریفی، م. (۱۳۸۹). ارزیابی توان زیست محیطی متناسب با رویکرد طبیعت گردی (اکوتوریسم) در جنگلهای زاگرس (مطالعه موردی: سامان عرفی چم حاجی جنگل کاکارضا، لرستان). *فصلنامه علمی پژوهشی تحقیقات جنگل و صنوبر ایران*. ۱۸(۲)، ۲۳۰-۲۴۱.
۳. جنگ چی کاشانی، س. (۱۳۸۳). نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی منطقه ریجاب کرمانشاه. پایان نامه کارشناسی ارشد، مرکز علوم و تحقیقات تهران.
۴. رضوانی، م. ر. (۱۳۸۲). تحلیل روند ایجاد و گسترش خانه‌های دوم در نواحی روستایی مطالعه موردی: نواحی روستایی شمال استان تهران.
۵. رضایی، پ؛ رحمانی، و. (۱۳۸۶). ارائه راهکارهای مناسب برای برنامه‌ریزی صنعت توریسم در روستاهای ساحلی شهرستان نور. *فصلنامه چشم انداز جغرافیایی*. ۱(۵).
۶. شهیدی، م. ش؛ اردستانی، ز؛ گودرزی سروش، م. م. (۱۳۸۸). بررسی تأثیرات توریسم در برنامه‌ریزی نواحی روستایی. *پژوهش‌های جغرافیایی انسانی*. ۶۷، ۹۹-۱۱۳.
۷. صادقی، ع. (۱۳۸۴). توریسم روستایی، جاذبه‌ها و موانع گسترش مطالعه در روستای قوری قلعه شهرستان پاوه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه رازی.
۸. عبدالمنافی، ط؛ ازکیا، م. (۱۳۹۰). عوامل مؤثر بر صنعت گردشگری در منطقه کلاردشت. *مجله پژوهش‌های ترویج و آموزش کشاورزی*. ۴(۱).
۹. فیض‌الهی، م. ح. (۱۳۸۳). توان‌های توسعه توریسم روستایی در شهرستان مشکین‌شهر، دهستان‌های مشکین غربی و مشکین شرقی. پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی روستایی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه شهید بهشتی.
۱۰. مدھوشی، م؛ ناصرپور، ن. (۱۳۸۲). ارزیابی موانع توسعه صنعت گردشگری در استان لرستان. *پژوهش نامه بازرگانی*، شماره ۲۸، صص ۵۸-۲۸.
۱۱. معتمدی مهر، ا؛ موسی پور میاندهی، پ. (۱۳۸۵). شناسایی و معرفی قابلیت‌های توریسم روستایی شهرستان بندر انزلی. *فصلنامه چشم انداز جغرافیایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت*، (۱).
۱۲. موسایی، م. (۱۳۸۳). تخمین تابع تقاضای توریسم در ایران. *پژوهش نامه بازرگانی*، شماره ۲۳، صص ۷۱-۵۴.
۱۳. یآوری، ک؛ طغیانی، م. (۱۳۸۴). موانع و مشکلات صنعت گردشگری (گزارش از مطالعات انجام شده). *موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی*.
14. Li, W. (2005). Community Decisionmaking Participation in development. *Journal of Annals of Tourism Research*, 33, 1, 132-134.
15. Sharpshly, R. (2006). Rural tourism and the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus. *Journal of tourism management*. 23, 233-244.
16. Zarabi, A., Rakhshanasab, H. R. (2008). Development of Esfahan eco-tourism. *Journal of the Humanities the university of Esfahan*. Vol. 30, No. 2.

Abstract

Due to problems in rural areas, such as unemployment, low productivity in agriculture and exploitation of natural resources. Resulting in the destruction of resources and lack of resources and capital to develop, according to one of the rural economy such as tourism seems essential. Rural tourism as a subset of the tourism industry to create jobs and protect the earth's natural environment and to optimize the exploitation of rural development assistance. The aim of this research is to identify obstacles to the development of tourism in the province. This study is the degree of supervision and control, and field of view of the facts and data processing of the survey and the data collection and descriptive survey. The research, involving experts Administration of Cultural Heritage and Tourism of the province with a total of 100 people. Therefore, in this study due to the low number of population census method was used. Thus, the total sample size ($n = 100$) were formed. Data were collected from a standard questionnaire. Validity by a panel of experts and its reliability using Cronbach's alpha (0.872) was approved and analysis of data was performed using spss 19 software. In this analysis, five factors with the eigenvalues greater than 1 were extracted with a total of 60.697% of the total variance explained by the factors. The first factor is the policy of government support, the second factor on information barriers, obstacle third quarter operating infrastructure and natural barriers. Cultural barriers as well as the fifth factor was identified as a factor with the lowest eigenvalues 2.737 of the total variance (7.88%) is explained.

Keywords: tourism, tourism development, tourism barriers, Lorestan Province

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی